

Aarhuský dohovor platí aj na Slovensku

Na štvrtjej ministerskej konferencii *Životné prostredie pre Európu* v dánskom meste Aarhus podpísalo 35 štátov a Európske spoločenstvo dňa 25. júna 1998 Dohovor EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia – Aarhuský dohovor.

Aarhuský dohovor je zásadným prelomovým dokumentom v oblasti starostlivosti o životné prostredie a naplňovania jedného zo základných ľudských práv a slobôd – práva na priaznivé životné prostredie – v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Aarhuský dohovor je dôležitý tak pre vlády, ako aj pre občanov a environmentálne mimovládne organizácie. Jeho mimoriadnosť spočíva najmä v tom, že kým väčšina mnohostranných dohôd o životnom prostredí pokrýva záväzky, ktoré majú strany voči sebe, Aarhuský dohovor pokrýva záväzky, ktoré majú strany voči verejnosti. Je dôslednejší ako ktorýkoľvek iný dohovor pri stanovovaní jasných záväzkov pre strany a verejné inštitúcie vo vzťahu k verejnosti, v prístupe k informáciám a účasti verejnosti na rozhodovaní v záležitostiach životného prostredia. Aarhuský dohovor stojí na troch základných pilieroch:

Prvý pilier Aarhuského dohovoru deklaruje právo verejnosti na prístup k informáciám o životnom prostredí. Jeho účelom je zabezpečiť, aby verejnosť mala k dispozícii dostatok informácií na to, aby mohla pochopiť, čo sa v životnom prostredí okolo nej deje, zúčastňovať sa aktívne a so znalosťou veci na rozhodovaní v záležitostiach životného prostredia a spolupodieľať sa na ďalších aktivitách v oblasti starostlivosti o životné prostredie, vrátane zlepšovania svojho environmentálneho správania.

Na zabezpečenie konzistentnosti komunitárnej legislatívy s prvým pilierom tohto dohovoru bola vydaná smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/4/ES z 28. januára 2003 o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí. Vláda Slovenskej republiky už v roku 1998 deklarovala záujem o pristúpenie k tomuto dohovoru. V máji roku 2000 Národná rada SR prijala zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý kodifikuje právo občanov na prístup k informáciám a poskytuje im zákonný rámec prístupu k informáciám. Tento zákon v istej miere vychádza z princípov Aarhuského dohovoru, ale s ohľadom na rozsah predmetu právnej úpravy značne presahujúci oblasť prvého piliera dohovoru, nenaplnia a ani nemôže dôsledne naplňovať jeho princípy, najmä pokiaľ ide o niektoré špecifiká, týkajúce sa informácií o životnom prostredí a systému ich zhromažďovania, uchovávaní a šírenia. Z iniciatívy MŽP SR bol preto 12. marca 2004 prijatý zákon č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o životnom prostredí a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon nadobudol účinnosť 1. júla 2004. Predmetom právnej úpravy tohto zákona je transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/4/ES, a tým aj príslušných princípov a záväzkov vyplývajúcich z prvého piliera Aarhuského dohovoru do právneho poriadku SR.

Druhý pilier Aarhuského dohovoru – účasť verejnosti na rozhodovacom procese zavádza také systémy rozhodovania, ktoré umožnia aktívnu účasť verejnosti na rozhodovaní o konkrétnych významných činnostiach, plánoch, programoch a politikách a na tvorbe a schvaľovaní všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré môžu mať významný vplyv na životné prostredie. Účasť verejnosti na rozhodovacom pro-

cese je upravená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/35/ES. Do slovenského právneho systému je premietnutá v novom zákone č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť dňa 1. februára 2006 a do novelizovaného zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zapojenie verejnosti do tohto procesu môže prechádzať rôznymi etapami a môže mať rôznu formu, a to od možnosti prístupu k informáciám, účasťou v pripomienkovom konaní a konzultáciách, až po možnosť byť výlučne informovaný, čo môže napr. znamenať byť v zozname zainteresovanej verejnosti pre danú oblasť a dostať materiál s požiadavkou na pripomienkovanie. Účasť verejnosti na rozhodovaní zohráva základnú úlohu pri zabezpečovaní mechanizmu, ktorým verejnosť uplatňuje svoje právo na život v prostredí primeranom z hľadiska zdravia, pohody a splňa povinnosť chrániť životné prostredie. Tiež podporuje zodpovednosť a transparentnosť rozhodovacieho procesu a posilňuje podporu verejnosti rozhodnutiam o životnom prostredí.

Tretí pilier Aarhuského dohovoru sa týka prístupu verejnosti k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. Vytvára garancie toho, aby každý, koho environmentálne práva boli porušené, mal možnosť spravodlivého posúdenia nezávislými orgánmi (napríklad súdmi). Prístup k spravodlivosti sa nechápe iba vo vzťahu k prvým dvom pilierom, ale zasahuje aj nad ich rámec. Ustanovuje aj niektoré ďalšie práva verejnosti, týkajúce sa ovplyvňovania konania verejných inštitúcií, právnických a fyzických osôb z hľadiska požiadaviek ochrany životného prostredia, ako aj prístupu verejnosti k spravodlivosti.

Vláda SR v plnom rozsahu rešpektuje občianske environmentálne práva a snaží sa prijímaním nových zákonov, rozširovaním environmentálnej výchovy a prípravou environmentálnych projektov neustále skvalitňovať všetky formy verejného prístupu k environmentálnym informáciám, k rozhodovacím procesom o životnom prostredí a k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. SR tak podporuje aarhuský proces a snaží sa aktívne participovať v zlepšovaní environmentálnych občianskych práv.

Na organizácii Medzinárodného dňa Dunaja 2005 (29. jún) sa veľkou mierou podieľal aj odbor pre styk s verejnosťou ministerstva životného prostredia (na snímke minister László Miklós so žiakmi škôl z povodia Dunaja)

MŽP SR predložilo po splnení záväzkov návrh na pristúpenie SR k Aarhuskému dohovoru na rokovanie vlády Slovenskej republiky. Dňa 8. júna 2005 prijala vláda SR uznesením č. 453 návrh na pristúpenie a odporučila Národnej rade SR návrh schváliť. V septembri 2005 na 50. schôdzi vyslovila Národná rada SR súhlas s pristúpením Slovenskej republiky k Dohovoru Európskej hospodárskej komisie OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia. Prezident Slovenskej republiky podpísal súhlas s pristúpením 31. októbra 2005.

Listina o pristúpení Slovenskej republiky k Dohovoru EHK OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia bola uložená 5. decembra 2005 u depozitára dohovoru, generálneho tajomníka Organizácie Spojených národov. Platnosť nadobudla 90. deň po dátume uloženia listiny o pristúpení, t. j. 5. marca 2006.

Ing. Janka Dulayová
riaditeľka odboru pre styk s verejnosťou
MŽP SR

Ilustračné foto: Ján Lichý